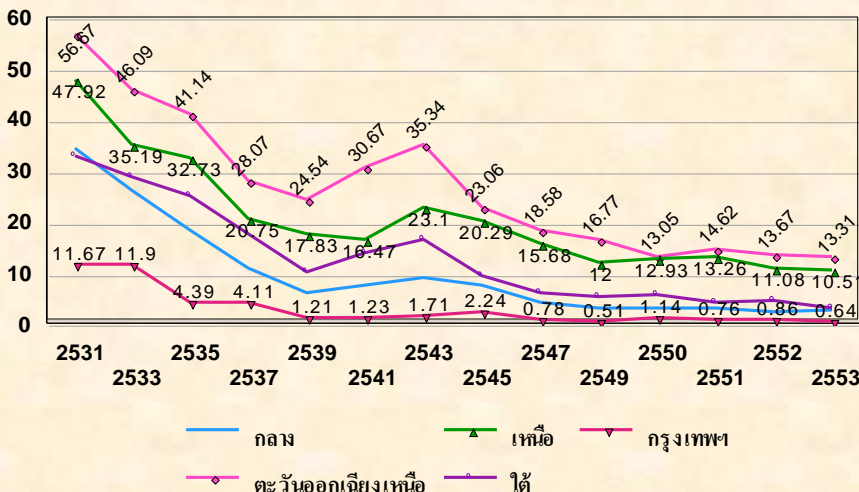

1. สัดส่วนคนยากจน

สัดส่วนคนยากจน สะท้อนความมั่นคงในการดำรงชีวิต โดยร้อยละของคนจนในประเทศไทยลดลงจากร้อยละ 42 ในปี 2531 เหลือร้อยละ 7.75 ในปี 2553 ทั้งนี้ประชาชนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีร้อยละของคนจนมากกว่าในเขตเทศบาลถึง 4 เท่าตัวในปี 2553 และในปี 2543 หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ คนจนทั่วประเทศมีถึงร้อยละ 21 (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 สัดส่วนของคนจน (คิดตามรายจ่าย) จำแนกตามเขตเทศบาล ร้อยละ จำแนกตามภาค ปี 2531-2553

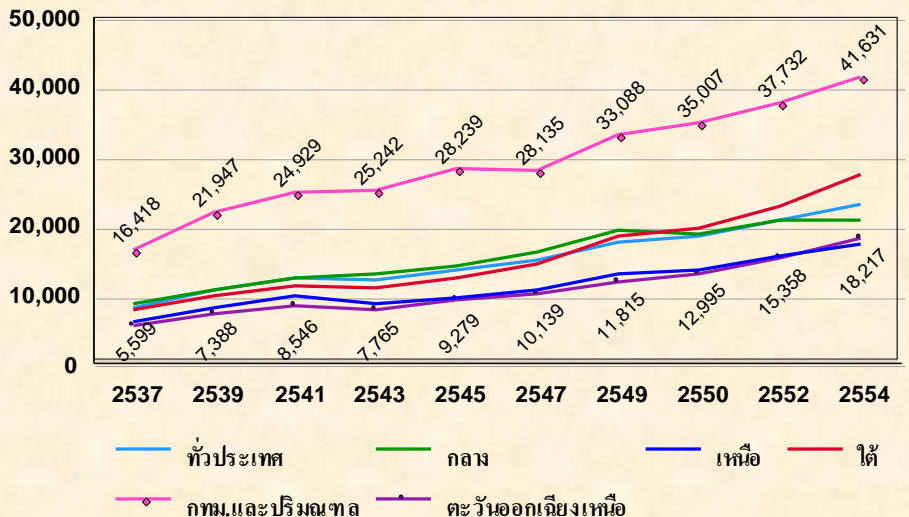
ที่มา ภาพที่ 1-2: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช.

หมายเหตุ : สัดส่วนคนจน คำนวณจากจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน หารด้วย จำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วย 100

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด ร้อยละ 13.3 ในปี 2553 รองลงมาคือภาคเหนือ ร้อยละ 10.5 ในขณะที่ภาคกลางและภาคใต้ มีเพียงร้อยละ 2.8 และ 3.3 ตามลำดับ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนคนจนมากกว่ากรุงเทพฯ ถึง 20 เท่า (ภาพที่ 2)

ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ น้อยกว่ากรุงเทพฯและปริมณฑล ประมาณ 2.3 เท่า ในปี 2554 (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 2 รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน จำแนกตามภาค ปี 2537-2554

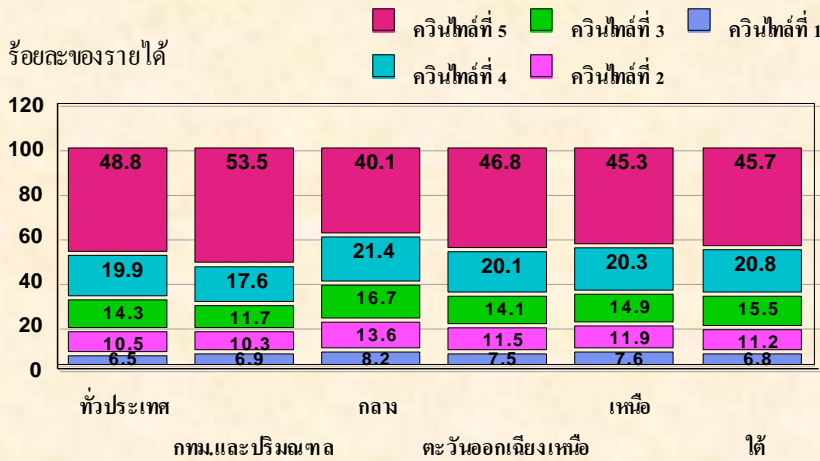

ที่มา ภาพที่ 3: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ รวบรวมโดย สำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. ความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้

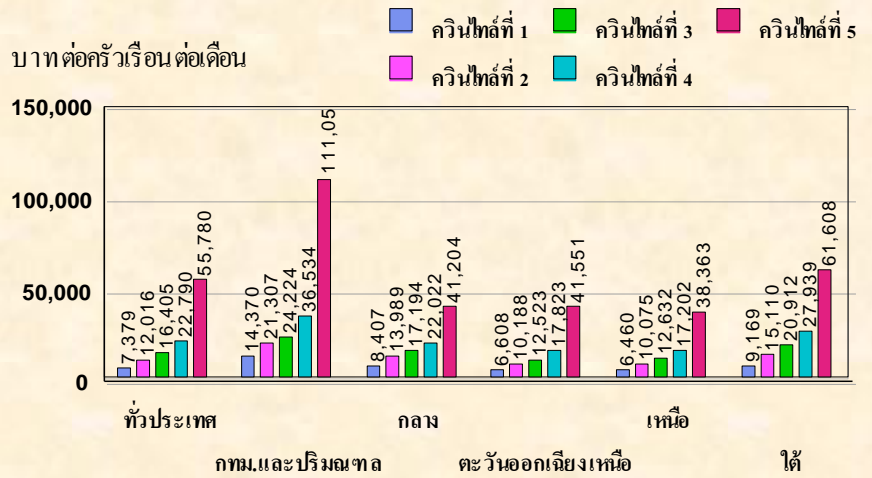
ความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ สะท้อนความมั่นคงในสังคม โดยสังคมที่พัฒนาไปถึงระดับหนึ่ง ควรจะจัดสรรรายได้ให้กระจายอย่างทั่วถึง เพื่อการเข้าถึงโอกาสทางสังคมที่ทัดเทียมกัน โดยครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุด (20% แรก) มีรายได้เท่ากับ 7 พันบาทต่อเดือน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุด (20% สุดท้าย) มีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 5.5 หมื่นบาทต่อเดือน หรือต่างกันถึงเกือบ 8 เท่า ในปี 2554 (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 5 ส่วนแบ่งรายได้ของครัวเรือน จำแนกตามกลุ่มควินไทล์ของรายได้ประจำของครัวเรือน ปี 2554

เมื่อคิดตามส่วนแบ่งของรายได้ จะพบว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุด 20% แรก มีส่วนแบ่งรายได้เพียงร้อยละ 6.5 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุด 20% สุดท้าย มีส่วนแบ่งรายได้ถึงร้อยละ 48.8 โดยเฉพาะกรุงเทพฯและปริมณฑล ที่ครัวเรือนที่มีรายได้มากที่สุด มีส่วนแบ่งรายได้ถึงร้อยละ 53.5 (ภาพที่ 5) และเมื่อคิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ จะพบว่ากรุงเทพฯและปริมณฑล มีความไม่เสมอภาคมากที่สุดในปี 2554 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาคกลางมีความไม่เสมอภาคน้อยที่สุด และในภาพรวมมีแนวโน้มความไม่เสมอภาคที่ลดลง (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 4 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน จำแนกตามกลุ่มควินไทล์ของรายได้ประจำของครัวเรือน ปี 2554

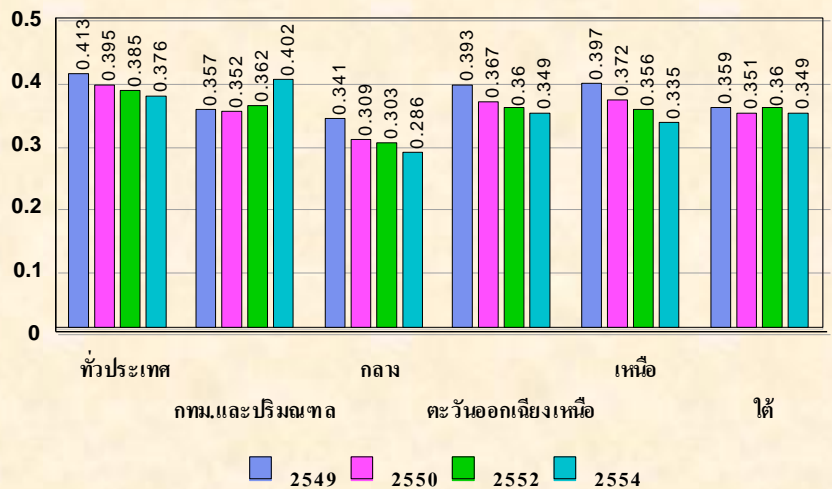

ที่มา ภาพที่ 4-5: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2554 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : กลุ่มควินไทล์ของรายได้ เป็นการแบ่งครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่มเท่ากัน (แต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่ากับ ร้อยละ 20 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด) โดยเรียงตามรายได้ของครัวเรือนดังนี้ ควินไทล์ที่ 1 คือกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด และควินไทล์ที่ 5 คือกลุ่มที่มีรายได้มากที่สุด

ภาพที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ จำแนกตามภาค ปี 2554

ค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้

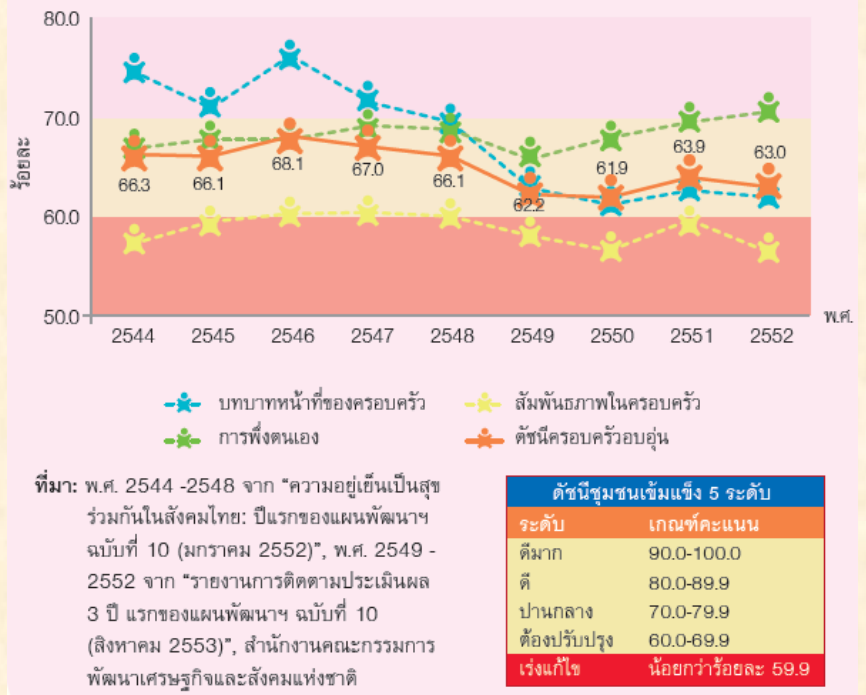
ที่มา ภาพที่ 6: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2554 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : ค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ (Gini coefficient) หมายถึงระดับความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้ มีค่าเท่ากับ 0-1 โดย 0 หมายถึงมีความเสมอภาคของการกระจายรายได้สมบูรณ์ และ 1 หมายถึงมีความไม่เสมอภาคของการกระจายรายได้สมบูรณ์ โดยค่ายิ่งมาก (ใกล้ 1) ยิ่งมีความไม่เสมอภาคสูง

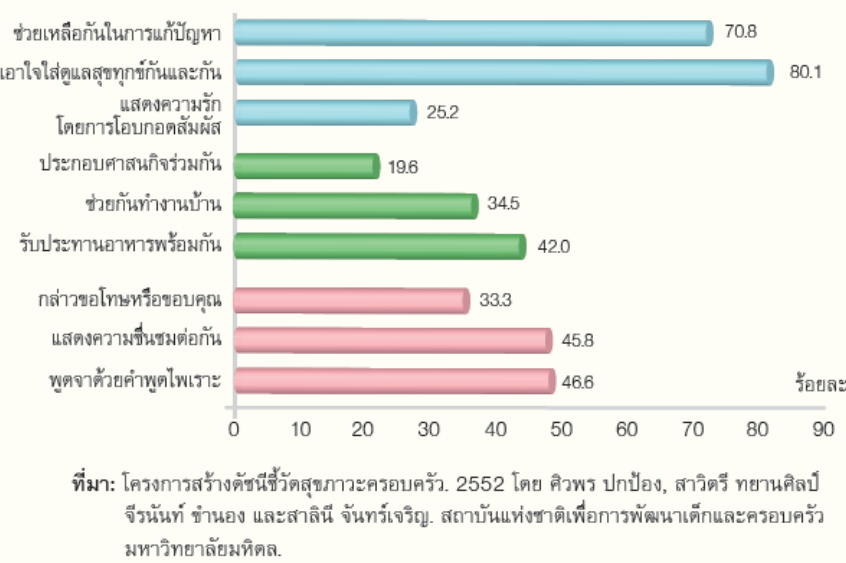
3.ดัชนีครอบครัวอบอุ่น

ดัชนีครอบครัวอบอุ่น เป็นเครื่องสะท้อนภาพรวมของสถานการณ์ความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และด้านการพึ่งตนเองของครอบครัว ทั้งนี้สถานการณ์ดัชนีครอบครัวอบอุ่นระหว่างปี 2544-2552 อยู่ในระดับ 62-68 ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในด้านบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ที่มีค่าลดลง และด้านสัมพันธภาพของครอบครัว ที่อยู่ในระดับต้อง เร่งแก้ไข โดยมีค่าดัชนีน้อยกว่า 60 (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ดัชนีครอบครัวอบอุ่น ปี 2544-2552

ภาพที่ 8 ดัชนีชีวิตครอบครัวสื่อสารดี มีเวลาร่วมกัน และแบ่งปันใส่ใจกันและกัน

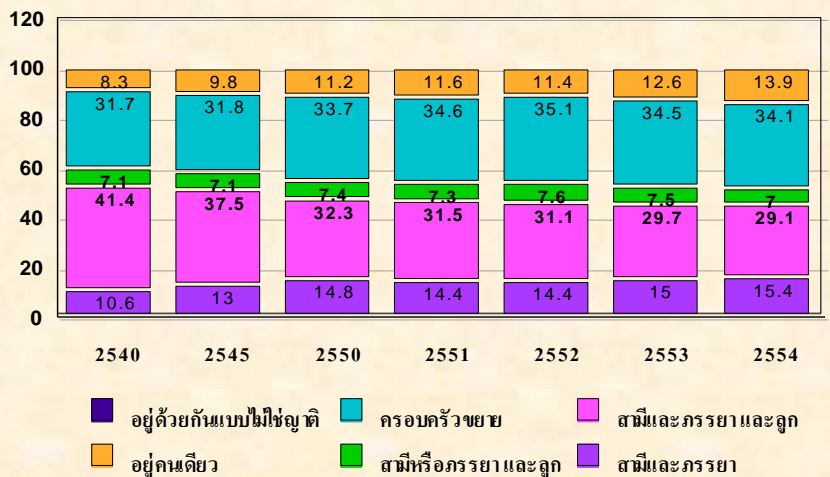
เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ด้านการสื่อสาร การใช้เวลาร่วมกัน และการดูแลเอาใจใส่กันภายในครอบครัว พบว่ามีเพียงร้อยละ 25 เท่านั้น ที่แสดงความรักโดยการโอบกอด ร้อยละ 46.6 พูดจาด้วยคำพูดไพเราะ ร้อยละ 42 รับประทานอาหารด้วยกัน และเพียงร้อยละ 19.6 ที่ประกอบศาสนกิจร่วมกัน เป็นต้น (ภาพที่ 8) ทั้งนี้ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวส่วนใหญ่ เกิดจากปัญหาด้านการสื่อสาร การมีเวลาร่วมกัน และการเอาใจใส่กันและกันเป็นสำคัญ

หมายเหตุ : ภาพที่ 7-8 จาก รายงานสุขภาพคนไทย 2554

4.สัดส่วนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว

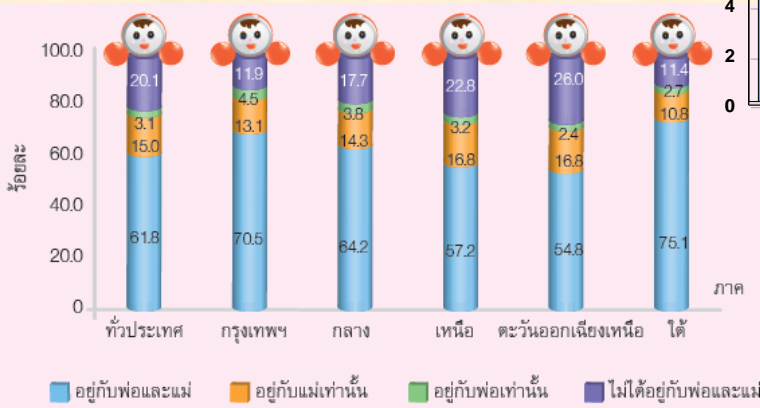
สัดส่วนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว สะท้อนปัญหาการหย่าร้าง และรูปแบบของครอบครัว โดยในปี 2554 สัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นครอบครัวเดี่ยว ที่มีทั้งสามี ภรรยาและลูก เท่ากับร้อยละ 29 ในขณะที่ครอบครัวที่มี สามีหรือภรรยาเท่านั้นที่อยู่กับลูก เท่ากับร้อยละ 7 ที่เหลือร้อยละ 15 มีสามีและภรรยาแต่ไม่มีลูก ร้อยละ 34 เป็นครอบครัวขยาย และร้อยละ 14 อยู่คนเดียว (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 สัดส่วนครัวเรือนตามประเภทครอบครัว ปี 2540-2554

สัดส่วนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.9 ในปี 2540 เป็นร้อยละ 10.5 ในปี 2553 และร้อยละ 10 ในปี 2554 ตามลำดับ (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 11 ร้อยละของเด็ก 0-17 ปี ตามการอยู่กับพ่อแม่ ปี 2551

หมายเหตุ: ร้อยละของเด็กอายุ 0-17 ปี ที่อาศัย "อยู่กับพ่อเท่านั้น" หรือ "อยู่กับแม่เท่านั้น" เป็นตัวชี้วัดที่ใช้นำเสนอแทน "ร้อยละพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว" ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสัมพันธ์ในครอบครัวตามกรอบ "ตัวชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ"

ที่มา: รายงานการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

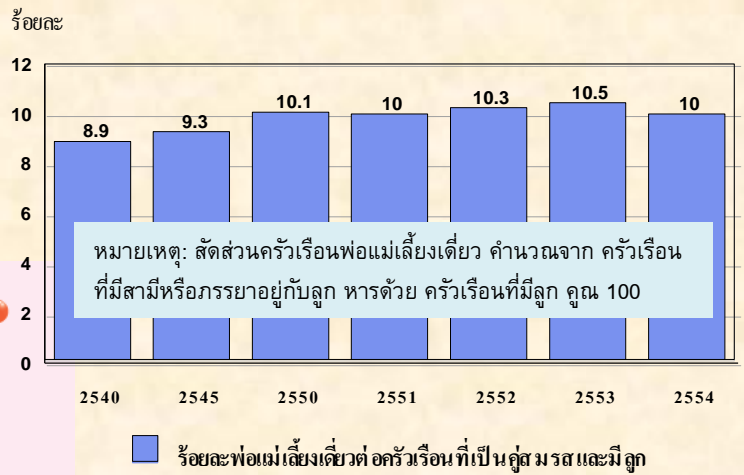
เมื่อพิจารณาที่ตัวเด็ก พบว่าร้อยละ 18 ของเด็กอายุ 0-17 ปี อยู่กับพ่อหรือแม่เท่านั้น ในขณะที่ร้อยละ 20 ไม่ได้อยู่กับทั้งพ่อและแม่ โดยสถานการณ์ดังกล่าวรุนแรงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือภาคเหนือ (ภาพที่ 11) โดยสาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้มีสถานการณ์พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เกิดจากการแยกกันอยู่ (ร้อยละ 35.8) และการหย่าร้าง (ร้อยละ 34.8) (ภาพที่ 12)

5.ดัชนีชุมชนเข้มแข็ง

ดัชนีชุมชนเข้มแข็ง สะท้อนมิติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชน ซึ่งนับเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญที่ช่วยให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดการเรียนรู้และความมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้ดัชนีชุมชนเข้มแข็ง มีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข ในหลายด้าน อาทิเช่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (การมีสวัสดิการชุมชน) และด้านการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ในขณะที่ในภาพรวม ก็ยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง (คะแนน 61.2) (ภาพที่ 13) จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ยังต้องพัฒนาศักยภาพของชุมชนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ : ภาพที่ 13 จาก รายงานสุขภาพคนไทย 2554

ภาพที่ 10 สัดส่วนครัวเรือนที่มีพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ปี 2540-2554

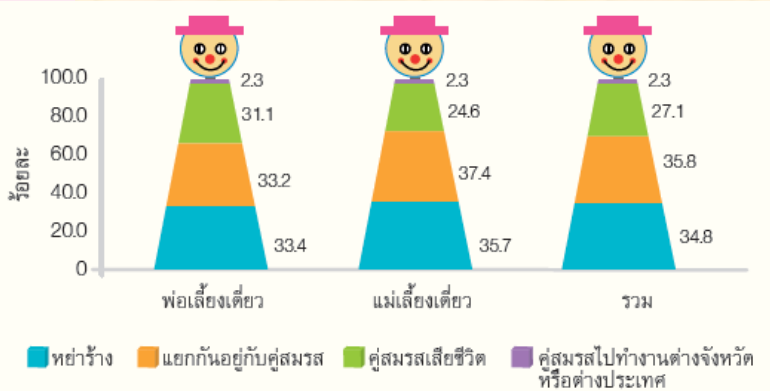
หมายเหตุ: สัดส่วนครัวเรือนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว คำนวณจาก ครัวเรือนที่มีสามีหรือภรรยาอยู่กับลูก หาดด้วย ครัวเรือนที่มีลูก คุณ 100

■ ร้อยละพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวต่อครัวเรือนที่เป็นคู่สมรสและมีลูก

ที่มา ภาพที่ 10: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

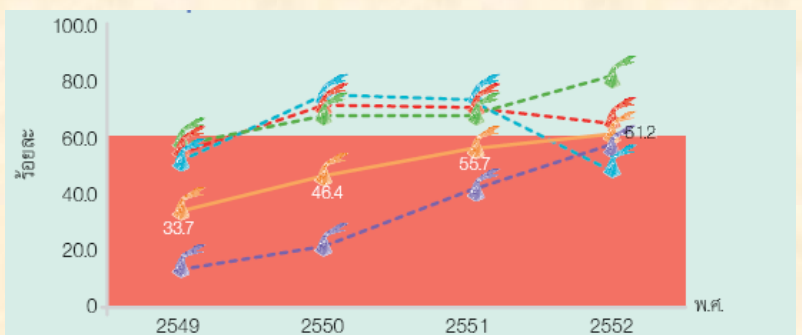
หมายเหตุ : ภาพที่ 11-12 จาก รายงานสุขภาพคนไทย 2554

ภาพที่ 12 สาเหตุของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ปี 2552

ที่มา: การสำรวจความคิดเห็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว พ.ศ.2552. ศิวพร ปกป้อง สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพที่ 13 ดัชนีชุมชนเข้มแข็ง ปี 2549-2552

- 1. ชุมชนพึ่งตนเองได้
- 1.2 การเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง
- 1.1 ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน
- 2. ชุมชนเกื้อกูลกัน (การมีสวัสดิการชุมชน)
- ดัชนีชุมชนเข้มแข็ง

ระดับ	เกณฑ์คะแนน
ดีมาก	90.0-100.0
ดี	80.0-89.9
ปานกลาง	70.0-79.9
ต้องปรับปรุง	60.0-69.9
เร่งแก้ไข	น้อยกว่าร้อยละ 59.9

ที่มา: รายงานการติดตามประเมินผล 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สิงหาคม พ.ศ. 2553